

POSTANOWIENIE

Dnia 5 lutego 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jerzy Grubba (przewodniczący)

SSN Kazimierz Klugiewicz (sprawozdawca)

SSN Andrzej Tomczyk

Protokolant Danuta Bratkrajc

przy udziale prokuratora Prokuratury Generalnej Jerzego Engelkinga,
w sprawie **M. S.**

w przedmiocie wyroku łącznego

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 5 lutego 2014 r.,

kasacji, wniesionej przez obrońcę

od wyroku Sądu Okręgowego w B.

z dnia 26 marca 2013 r.,

utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego z dnia 19 września 2012 r.,

1. oddala kasację,

**2. zwalnia skazanego od kosztów sądowych postępowania
kasacyjnego i poniesionymi w jego toku wydatkami obciąża
Skarb Państwa.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w Ż. po rozpoznaniu sprawy M. S. „skazanego prawomocnie:

- I. wyrokiem Sądu Rejonowego z dnia 23 grudnia 2009 r., sygn. akt III K 2335/07, za przestępstwa z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k., popełnione w okresie od dnia 30 sierpnia 2001 r. do dnia 27 września 2011 r., na karę 1 roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności, za

przestępstwa z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. i art. 270 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 12 k.k., popełnione w okresie od dnia 18 października 2001 r. do dnia 28 grudnia 2011 r. oraz od dnia 15 listopada 2001 r. do dnia 8 grudnia 2001 r., przy zastosowaniu art. 91 § 1 k.k. na karę 2 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności, za które to przestępstwa na mocy art. 91 § 2 k.k. skazano go na karę łączną 3 lat pozbawienia wolności;

II. wyrokiem Sądu Rejonowego z dnia 19 stycznia 2011 r., sygn. akt II K 937/09/N, za przestępstwo z art. 271 § 1 k.k. popełnione w dniu 7 sierpnia 2008 r. na karę 6 miesięcy pozbawienia wolności;

III. wyrokiem Sądu Rejonowego z dnia 24 lutego 2011 r., sygn. akt II K 1369/10, za przestępstwo z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k., popełnione w dniach 16 stycznia 2009 r. oraz 24 stycznia 2009 r. na karę 10 miesięcy pozbawienia wolności”;

- w wyroku łącznym z dnia 19 września 2012 r., sygn. akt II K 373/12, orzekł:

„1. na mocy art. 569 § 1 k.p.k. w zw. z art. 85 k.k. i art. 86 § 1 i 2 k.k. łączy kary pozbawienia wolności orzeczone wobec skazanego M. S. opisanymi powyżej w punktach 1, 2 i 3 prawomocnymi wyrokami: Sądu Rejonowego, sygn. akt III K 2335/07, Sądu Rejonowego, sygn. akt II K 937/09/N, oraz Sądu Rejonowego, sygn. akt II K 1369/10 i orzeka wobec niego karę łączną 3 (trzech) lat i 10 (dziesięciu) miesięcy pozbawienia wolności;

2. na mocy art. 577 k.p.k. orzeka, iż na poczet wymierzonej skazanemu M. S. w punkcie 1 kary łącznej pozbawienia wolności zaliczone zostały okresy odbywania kary pozbawienia wolności w sprawie:

a) sygn. akt III K 2335/07 od dnia 28 maja 2010 r. do dnia 17 maja 2012 r.;

3. na mocy art. 624 § 1 k.p.k. zwalnia skazanego M. S. od uiszczania kosztów sądowych w sprawie o wydanie wyroku łącznego”.

Apelację od powyższego orzeczenia Sądu Rejonowego w Ż. wniósł obrońca skazanego M. S., zarzucając temu wyrokowi:

1. naruszenie przepisów prawa procesowego, a to:

- art. 570 k.p.k. poprzez wydanie wyroku łącznego w sposób sprzeczny z wnioskiem skazanego,

- art. 424 § 2 k.p.k. poprzez brak wyjaśnienia w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku między innymi dlaczego i na jakich przesłankach Sąd wydał wyrok łączny z urzędu,
- art. 410 k.p.k. w zw. z art. 571 k.p.k. poprzez pominięcie w zakresie wymiaru kary okoliczności dotyczących stanu zdrowia skazanego,
- art. 7 k.p.k. w zw. z art. 5 § 2 k.p.k. poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów, a to wobec przyjęcia, iż w stosunku do skazanego istnieje „istotny czynnik prognostyczny” przemawiający za orzeczeniem kary surowszej,

2. naruszenie prawa materialnego, a to:

- art. 53 k.k. poprzez wymierzenie kary łącznej w sposób sprzeczny z dyrektywami wynikającymi z tego przepisu,
- art. 569 k.p.k. w zw. z art. 85 k.k. i 86 k.k. poprzez uznanie przez Sąd, że oskarżony nie może skorzystać z dobrodziejstwa orzeczenia wobec niego wyroku łącznego z zastosowaniem zasady pełnej absorpcji.

W konkluzji skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i wymierzenie kary łącznej zgodnie z zasadą absorpcji, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Wyrokiem z dnia 26 marca 2013 r., sygn. akt VII Ka 942/12, Sąd Okręgowy w B. po rozpoznaniu apelacji obrońcy skazanego M. S. utrzymał w mocy zaskarżony wyrok Sądu Rejonowego w Ż., uznając apelację za oczywiście bezzasadną; zwolnił skazanego M. S. od ponoszenia kosztów sądowych za postępowanie odwoławcze.

Kasację od wyroku Sądu Okręgowego z dnia 26 marca 2013 roku, sygn. akt VII Ka 942/12, wniósł obrońca skazanego M. S. zaskarżonemu wyrokowi zarzucając:

1. rażąco naruszenie prawa mające istotny wpływ na treść orzeczenia:
  - a) art. 85 k.k. poprzez jego błędne zastosowanie, a w konsekwencji połączenie w zaskarżonym wyroku łącznym wyroku Sądu Rejonowego z dnia 23 grudnia 2009 roku, sygn. akt III K 2335/07 pomimo, że czyny objęte wskazanym wyrokiem pozostawały w realnym zbiegu z czynami opisanymi w wyroku Sądu Rejonowego z dnia 23 lutego 2006 roku, sygn.

akt II K 182/05 oraz wyroku Sądu Rejonowego z dnia 27 czerwca 2011 roku, sygn. akt XII K 648/06, tym samym wydanie wyroku łącznego wbrew dyspozycji normy z art. 85 k.k.,

- b) art. 86 § 1 k.k. poprzez jego błędne zastosowanie, a w konsekwencji oparcie wymiaru kary łącznej na zasadzie asperacji, podczas gdy właściwą metodą łączenia kar jednostkowych winna być zasada pełnej absorpcji.

W konkluzji skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w pkt I oraz poprzedzającego go wyroku Sądu I instancji w Ż., sygn. akt II K 373/12, oraz przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Prokurator Prokuratury Okręgowej w pisemnej odpowiedzi na kasację wniósł o jej oddalenie jako oczywiście bezzasadnej.

Sąd Najwyższy rozważył, co następuje.

Kasacja obrońcy skazanego M. S. nie zasługiwała na uwzględnienie.

Na wstępie – jedynie dla przypomnienia – wskazać należy, że zgodnie z art. 519 k.p.k. przedmiotem zaskarżenia kasacją może być tylko prawomocny wyrok sądu odwoławczego kończący postępowanie. Oznacza to wymóg podnoszenia w skardze kasacyjnej tylko takich zarzutów, które tego właśnie orzeczenia dotyczą. Nie jest przy tym wykluczone wskazywanie w kasacji konkretnych uchybień wyrokowi sądu pierwszej instancji, jednak w takiej sytuacji należy wskazać – z przywołaniem konkretnych przepisów popartych stosowną argumentacją – sposób, w jaki błędy orzeczenia pierwszoinstancyjnego „przeniknęły” do zaskarżonego kasacją wyroku sądu odwoławczego (*zob. postanowienie SN z dnia 4 listopada 2010 r., II KK 108/10, LEX nr 783261*).

Nie ulega ponadto wątpliwości, że zgodnie z art. 523 § 1 k.p.k. kasacja może być wniesiona tylko z powodu uchybień wymienionych w art. 439 k.p.k. lub innego rażącego naruszenia prawa, jeżeli mogło ono mieć istotny wpływ na treść orzeczenia. Natomiast granice orzekania sądu kasacyjnego wyznacza art. 536 k.p.k., zgodnie z którym Sąd Najwyższy rozpoznaje kasację w granicach zaskarżenia i podniesionych zarzutów, a w zakresie szerszym – tylko w wypadkach określonych w art. 435, 439 i 455 k.p.k.

W realiach niniejszej sprawy żadna z tych sytuacji nie wystąpiła, co sprawiło, że kognicją Sądu Najwyższego objęte były wyłącznie zarzuty podniesione w kasacji obrońcy skazanego M. S. Skarżący podniósł bowiem w nadzwyczajnym środku zaskarżenia dwa zarzuty – naruszenia art. 85 k.k. oraz naruszenia art. 86 § 1 k.k., które wprost odnoszą się do wyroku Sądu I instancji, nie będącego – o czym mowa powyżej – przedmiotem zaskarżenia w trybie kasacyjnym. Bezspornie przecież Sąd odwoławczy nie mógł naruszyć art. 85 k.k. oraz art. 86 § 1 k.k., skoro sam wymiaru kary łącznej nie kreował. Wskazywane naruszenie wymienionych przepisów nie zostało natomiast przez skarżącego powiązane z żadnym przepisem mającym *stricte* kasacyjny charakter, w tym chociażby z art. 433 § 2 k.p.k. i art. 457 § 3 k.p.k., a tym samym nie mógł on oczekiwać, że Sąd Najwyższy zweryfikuje trafność orzeczenia sądu odwoławczego. Uchybienia tego orzeczenia – o czym będzie mowa poniżej – nie są bowiem takimi, które stosownie do brzmienia art. 536 k.p.k., nawet nie podnoszone przez skarżącego, mogłyby być konwalidowane z urzędu, stosownie do nakazów wskazanych w art. 435 k.p.k., art. 439 k.p.k., art. 455 k.p.k. To zaś musiało doprowadzić do oddalenia kasacji obrońcy skazanego M. S.

Niezależnie od powyższego zwrócić należy uwagę na następujące okoliczności. Przede wszystkim nie jest wiadome, na jakiej podstawie Sąd Rejonowy w Ż. – procedując w niniejszej sprawie – w pkt I części wstępnej wyroku łącznego z dnia 19 września 2012 roku ustalił końcową datę przestępstw popełnionych przez M. S. na 27 września 2011 roku (przestępstwo z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k.) oraz na 28 grudnia 2011 roku (przestępstwo z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. i art. 270 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 12 k.k.), skoro wyrok Sądu Rejonowego, sygn. akt III K 2335/07, którym objęto między innymi wymienione przestępstwa zapadł w dniu 23 grudnia 2009 roku, a zatem jeszcze przed ustaloną datą popełnionych przez skazanego przestępstw. Uchybienie to – popełnione zapewne na skutek oczywistej omyłki pisarskiej – zostało powielone przez Sąd Rejonowy w uzasadnieniu wyroku łącznego. Jeszcze większe zdumienie budzi natomiast, że Sąd Okręgowy dokonując kontroli zaskarżonego apelacją orzeczenia Sądu I instancji nie konwalidował tej omyłki w zakresie popełnionego przez M. S. przestępstwa z art.

286 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. i art. 270 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 12 k.k. również przyjmując, że zostało ono popełnione w okresie od dnia 18.10.2001 r. do dnia 28.12.2011 r. (*vide: s. 1 i 3 uzasadnienia wyroku SO z dnia 26 marca 2013 r., VII Ka 942/12*).

Dezaprobatę Sądu Najwyższego budzi także przyjęcie przez Sąd procedujący w instancji *a quo*, że decydując się na połączenie kar orzeczonych w sprawach Sądu Rejonowego, sygn. akt III K 2335/07, Sądu Rejonowego, sygn. akt II K 937/09/N oraz Sądu Rejonowego, sygn. akt II K 1369/10, Sąd „miał możliwość wymierzenia skazanemu kary łącznej od 3 lat pozbawienia wolności (kara najwyższa za pozostające w zbiegu przestępstwa) do 4 lat i 4 miesięcy pozbawienia wolności (suma kar orzeczonych za pozostające w zbiegu realnym przestępstwa)” [k. 41v]. To nieprawidłowe stanowisko stanowi zapewne konsekwencję pominięcia jednoznacznego brzmienia treści art. 86 § 1 k.k., z którego wynika wprost, że sąd wymierza karę łączną w granicach od najwyższej z kar wymierzonych za poszczególne przestępstwa (a nie od uprzednio orzeczonej już kary łącznej) do ich sumy, jak i powszechnie akceptowanego w orzecznictwie Sądu Najwyższego stanowiska, zgodnie z którym „gdy wyrok łączny obejmuje wyrok, w którym wymierzono karę łączną lub dochodzi do wydania kolejnego wyroku łącznego obejmującego wyrok, w którym orzeczono karę jednostkową z wcześniej wydanym wyrokiem łącznym, to granic nowej kary łącznej w wyroku łącznym nie wyznaczają poprzednie kary łączne, tylko kary jednostkowe wymierzone za poszczególne przestępstwa” (*zob. postanowienia SN: z dnia 22 lipca 2010 r., IV KK 162/10, Biul. PK 2010/4/14; z dnia 4 lipca 2007 r., V KK 419/06, OSNKW 2007/10/74; wyrok SN z dnia 3 listopada 2009 r., V KK 148/09, R-OSNKW 2009, poz. 2178*). W tej zaś sytuacji wskazać należy, że uwzględniając kary jednostkowe wymierzone w sprawach, które objął wyrokiem łącznym Sąd Rejonowy w Ż. można było wymierzyć karę łączną w granicach od 2 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności (kara jednostkowa orzeczona w sprawie Sądu Rejonowego, sygn. akt III K 2335/07) do 5 lat i 4 miesięcy pozbawienia wolności (suma kar wymierzonych za pozostające w zbiegu przestępstwa). Dla granic kary łącznej bez znaczenia była wysokość orzeczonej uprzednio kary łącznej w sprawie Sądu Rejonowego o sygn. akt III K 2335/07.

Kolejnym uchybieniem, które wytknąć należy Sądowi Rejonowemu, jest zaniechanie dołączenia do akt sprawy o wydanie wyroku łącznego odpisów prawomocnych wyroków, które podlegać miały połączeniu. Obowiązek dołączenia tych odpisów oraz akt spraw, w których wydano te wyroki wynika wprost z treści § 432 ust. 1 zarządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 12 grudnia 2003 r. w sprawie organizacji i zakresu działania sekretariatów sądowych oraz innych działów administracji sądowej (*Dz. Urz. MS z 2003 r. Nr 5, poz. 22 ze zm.*). Dlatego też dołączenie do akt przedmiotowej sprawy tylko odpisów wyroków wydanych w sprawach Sądu Rejonowego, sygn. akt II K 937/09/N oraz Sądu Rejonowego, sygn. akt II K 1369/10, a także zaakceptowanie takiego postąpienia przez sąd odwoławczy musi budzić głęboką dezaprobatę.

W realiach niniejszej sprawy nieodzowne staje się również zwrócenie uwagi na jeszcze jedną – niezwykle ważką – okoliczność. Już z załączonej do akt sprawy w dniu 12 lipca 2012 roku karty karnej wynikało, że M. S. został skazany między innymi wyrokiem Sądu Rejonowego z dnia 23 lutego 2006 roku, sygn. akt II K 182/05, na karę 2 lat pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania. Z analizowanej karty karnej wynika ponadto, że wykonanie tej warunkowo zawieszony kary zostało zarządzone postanowieniem Sądu Rejonowego z dnia 25 marca 2011 roku (*k. 12*). Co więcej, w aktach sprawy znajduje się sporządzona przez Dyrektora Aresztu Śledczego w K. opinia o skazanym wraz z wykazem wykonywanych kar, z których wynika, że M. S. został w dniu 17 maja 2012 roku zwolniony z jednostki penitencjarnej z uwagi na udzielenie mu przerwy w wykonywaniu kary pozbawienia wolności oraz że kara 2 lat pozbawienia wolności orzeczona powołanym wyrokiem Sądu Rejonowego w C. nie została jeszcze wprowadzona do wykonania (*k. 28-31v*). Sąd *a quo* bezkrytycznie pominął jednak te informacje i nawet nie rozważał – na co wskazuje treść wyroku łącznego – czy zachodzą warunki do orzeczenia kary łącznej z uwzględnieniem ww. orzeczenia Sądu Rejonowego w C. Taki stan rzeczy zaakceptował Sąd *ad quem*, pomimo tego, że dołączył do akt sprawy odpis wyroku Sądu Rejonowego w C. z dnia 23 lutego 2006 r. o sygn. akt II K 182/05 (*k. 63-64*).

Nie sposób jednocześnie pominąć, że jak wynika z wywiedzionej w niniejszej sprawie skargi kasacyjnej M. S. został także skazany wyrokiem Sądu Rejonowego

z dnia 27 czerwca 2011 r., sygn. akt XII K 648/06, między innymi na karę 2 lat pozbawienia wolności. Okoliczność ta również pozostała poza zakresem zainteresowania procedujących w niniejszej sprawie sądów, przy czym o ile w przypadku Sądu Rejonowego w Ż. wydaje się to być o tyle zrozumiałe, że prawomocność powołanego wyroku Sądu Rejonowego w W. w części dotyczącej M. S. stwierdzono na dzień 15 listopada 2012 roku (*vide: notatki urzędowe, 17-18 akt SN*), a zatem już po wydaniu wyroku łącznego przez Sąd Rejonowy w Ż., o tyle zaniechanie podjęcia w tym zakresie jakichkolwiek ustaleń przez Sąd Okręgowy w B. nie jest zrozumiałe.

Powyższe uchybienia, wobec rodzaju zarzutów zawartych w kasacji, nie mogły jednak – o czym była mowa powyżej – skutkować wydaniem orzeczenia o charakterze kasatoryjnym.

Zwrócić należy jednak Sądowi Rejonowemu uwagę, że art. 570 k.p.k. przewiduje możliwość wszczęcia z urzędu postępowania w sprawie wydania wyroku łącznego. Wszczynając ewentualnie takie postępowanie Sąd Rejonowy winien pamiętać, że zgodnie z art. 569 § 1 k.p.k. właściwy do wydania wyroku łącznego jest sąd, który wydał ostatni wyrok skazujący w pierwszej instancji, a także mieć na względzie, iż w komparycji wyroku łącznego winny być wymienione wszystkie skazania, a dopiero w części dyspozytywnej wyroku łącznego sąd powinien rozstrzygnąć, jakie kary z wymienionych skazań nadają się do połączenia.

Niezależnie jednak od faktu, że nowy wyrok łączny właściwy Sąd Rejonowy może wydać z urzędu, stosowny wniosek w tym zakresie może oczywiście złożyć także sam skazany (a w jego imieniu jego obrońca).

Wskazać bowiem należy, że już chociażby pobieżna lektura wyżej wymienionych wyroków, w tym dat ich wydania oraz dat popełnienia przypisanych skazanemu przestępstw, a także rodzajów orzeczonych kar, które podlegałyby połączeniu wskazuje, że chronologicznie pierwszy (choćby nieprawomocny) wyrok skazujący w sprawie Sądu Rejonowego w C., w sprawie o sygn. akt II K 182/05, zapadł w dniu 23 lutego 2006 roku, a skazany M. S. przed tą datą dopuścił się przestępstwa nie tylko przypisanego tym wyrokiem, ale także przestępstw popełnionych w latach 2000-2001, przypisanych wyrokami Sądu Rejonowego z

dnia 23 grudnia 2009 r., sygn. akt III K 2335/07, oraz Sądu Rejonowego z dnia 27 czerwca 2011 r., sygn. akt XII K 648/06.

Ponadto, w przedmiotowej sprawie – jak się wydaje – zachodzi jeszcze drugi realny zbieg przestępstw, albowiem w odniesieniu do pozostałych wyroków pierwszy z nich zapadł w dniu 19 stycznia 2011 r. (wyrok Sądu Rejonowego w sprawie o sygn. akt II K 937/09/N), a przed jego wydaniem skazany dopuścił się nie tylko przestępstwa nim przypisanego, popełnionego w dniu 7 sierpnia 2008 r., ale i przestępstwa popełnionego w dniach 16 i 24 stycznia 2009 r., które zostały przypisane skazanemu wyrokiem Sądu Rejonowego w Ż. z dnia 24 lutego 2011r., sygn. akt II K 1369/10.

Na koniec przypomnieć również wypada, że stosowanie instytucji kary łącznej, jako instytucji prawa karnego materialnego, jest nie tylko uprawnieniem sądu, ale i jego powinnością (obowiązkiem). Skoro zaś zarówno „zbieg przestępstw”, jak i „kara łączna” są instytucjami prawa materialnego, to nie uwarunkowania procesowe – i to niezależne od sprawcy – powinny wpływać na ich kształt. Zawarty w art. 85 k.k. zwrot „zanim zapadł pierwszy wyrok” odnosi się do pierwszego chronologicznie wyroku, który zapadł przed popełnieniem przez sprawcę kolejnego (kolejnych) przestępstwa, natomiast zwrot „jeżeli sprawca popełnił dwa lub więcej przestępstw” odwołuje się do kategorii obiektywnej – popełnienia przez sprawcę co najmniej dwóch przestępstw. Powyższe oznacza również, że możliwe jest wystąpienie nie tylko jednego zbiegu realnego, ale i dalszych, przy spełnieniu warunków wskazanych w art. 85 k.k. Jednakże nawet przy kolejnych zbiegach obejmujących drugą, trzecią, czy kolejną grupę przestępstw, zawsze wyjściowym punktem odniesienia będzie pozostawał ten chronologicznie „pierwszy wyrok”, zamykający kolejne pozostające w zbiegu „grupy przestępstw”. Oceny zbiegu realnego dokonywać należy z perspektywy postępowania sprawcy – czy kolejnych przestępstw dopuszcza się po wydaniu wobec niego wyroku (kolejnych wyroków), czy przed nim (nimi). Tylko te ostatnie tworzą zbieg realny, pozwalający na orzeczenie kary łącznej (*zob. uchwała SN 7 sędziów – zasada prawna z dnia 25 lutego 2005 r., I KZP 36/04, OSNKW 2005/2/13*).

W tym stanie rzeczy, Sąd Najwyższy orzekł, jak w części dyspozytywnej postanowienia, przy czym zwolnił skazanego od kosztów sądowych postępowania kasacyjnego i poniesionymi w jego toku wydatkami obciążył Skarb Państwa.